

CÁC QUỐC GIA TRÊN THẾ GIỚI

Châu Âu

NGUYỄN VĂN SANG biên dịch

CÁC QUỐC GIA TRÊN THẾ GIỚI

Châu Âu

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

Lời giới thiệu

Trong loạt sách “Các quốc gia trên thế giới”, Nhà xuất bản Trẻ giới thiệu đến bạn đọc tất cả quốc gia độc lập, cũng như vùng tự trị, hoặc các quần đảo xa xôi chưa có chính phủ và thủ đô độc lập.

Các quốc gia có một bề dày lịch sử đáng kể hoặc có những đặc thù nổi bật sẽ được giới thiệu cặn kẽ. Nói chung, mỗi một quốc gia đều được trình bày chủ yếu qua các số liệu về lịch sử, địa lý, thể chế chính trị, dân số và tiền tệ. Ngoài ra, các thông tin về kinh tế và xã hội, về tập quán của cư dân cũng được trình bày.

Loạt sách này rất cần thiết cho mỗi người chúng ta trong thời đại hiện nay, khi mà mối quan hệ và giao lưu quốc tế ngày càng rộng mở, khi mà nền kinh tế quốc dân không thể tách rời với hoạt động kinh tế toàn cầu. Loạt sách này cũng đặc biệt hữu ích cho học sinh trong nước, những học sinh sắp du học, những người thường đi công tác hoặc du lịch. Nó góp phần tạo điều kiện để độc giả có một cái nhìn toàn diện và khái quát về sự phát triển của các quốc gia trên thế giới hiện nay.

Nhà xuất bản Trẻ biên dịch qua bản tiếng Nga có cập nhật, nên những địa danh và tên người được phiên từ hệ chữ Slave qua hệ Latinh sẽ không tránh khỏi sai sót. Mong đón nhận những ý kiến đóng góp quý báu của độc giả.

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

Lời tác giả

Giai đoạn cuối thế kỷ 20 bỗng trở thành thời gian của những thay đổi lớn trên thế giới đối với nhiều người. Liên bang Xô Viết và Liên bang Nam Tư biến mất khỏi bản đồ chính trị, xuất hiện hàng chục quốc gia độc lập. Việc tìm hiểu nguyên nhân của những biến động này hoặc những biến động khác, đánh giá hậu quả của chúng và dự đoán sự phát triển tiếp theo của các sự kiện trên thế giới không thể thiếu số liệu của hai bộ môn khoa học: Địa lý và Đất nước học.

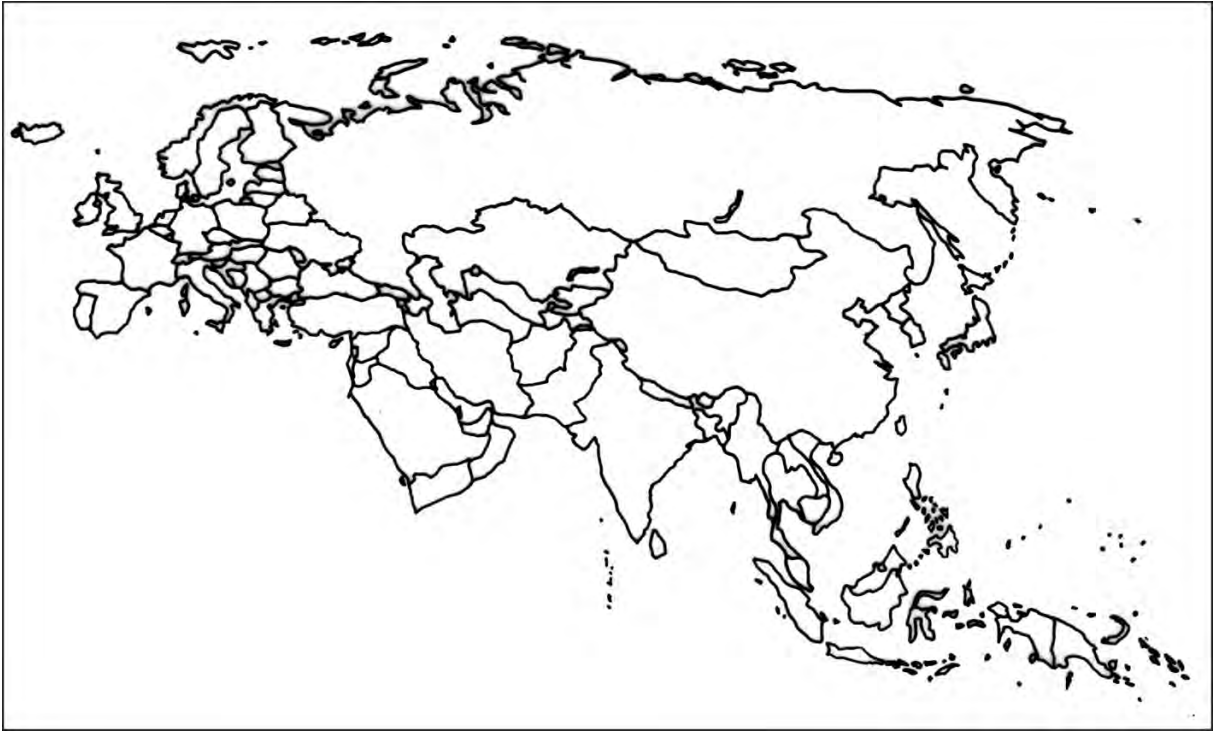
Các môn học chính quy trong trường như môn địa lý tự nhiên và địa lý kinh tế cho phép trả lời các câu hỏi: Cái gì?, Ở đâu? và đôi khi là Tại sao? Môn Đất nước học và môn Địa lý chính trị phối hợp với Địa lý, Lịch sử, Kinh tế và nhiều môn khoa học có khả năng giải đáp cả những vấn đề sâu sắc hơn: “Để làm cái gì?” và “Ai?”.

Trong cuốn sách này bạn sẽ tìm thấy những số liệu ngắn gọn về tất cả các quốc gia trên thế giới (điều kiện tự nhiên đặc trưng kinh tế, tổng quan các sự kiện lịch sử, sự việc và con số thống kê). Một vài đất nước chiếm vị trí đặc biệt trên thế giới hoặc giữ vai trò rõ rệt trong lịch sử thế giới được mô tả cụ thể hơn.

Cuốn sách này được ra đời nhờ sự giúp đỡ của Veronika Rudenko, Dmitri Bartov, Arkadi Vishnyakov và Vitali Klenov, những người nhiệt tình đã cung cấp hình ảnh khi chuẩn bị xuất bản.

A. SCHEMARINE

BẢN ĐỒ SƠ HỌA ĐẠI LỤC ÂU Á

Đại lục Âu Á là lục địa lớn nhất trên Trái đất, nó được bốn đại dương bao bọc và gồm hai phần của thế giới là châu Âu và châu Á. Chiều dài của lục địa từ bắc xuống nam - 8.000 km, từ tây sang đông - 16.000km. Ngoài trừ một vài đảo, toàn bộ lục địa nằm ở bắc bán cầu. Núi và cao nguyên chiếm hơn 65% diện tích (độ cao trung bình - 841m). Các dãy núi lớn nhất là Himalaya, Hindu Kush, Côn Luân, Karakoram, Thiên Sơn, Kavkaz, Alpes. Cao nguyên cao nhất - Pamia, Tây Tạng và Saiano Tuvín, các cao nguyên mênh mông Decan và Trung Xibia. Núi và lòng chảo của các vành đai Alpes - Pamia và Đông Á là các vùng hoạt động địa chấn. Hoạt động của núi lửa nhận thấy ở Island, ở Địa Trung Hải, ở Kamchatka, ở rất nhiều đảo thuộc Đông Á. Các bình nguyên lớn nhất là Đông Âu, Tây Xibia, Trung Hoa và Ấn Hằng. Các sông chủ yếu của đại lục là Trường Giang, Ob, Mekong, Yenisei, Lena và Amur (tất cả đều ở châu Á). Lớn nhất trong các sông ở châu Âu là Volga, trong danh sách này nó chiếm vị trí thứ 13. Biển hồ Caspi là thủy vực nội địa lớn nhất thế giới, còn Baikal là hồ sâu nhất thế giới có trữ lượng nước ngọt lớn nhất.

Khí hậu của đại lục hết sức đa dạng - từ khí hậu Bắc cực ở tận cùng cực bắc đến khí hậu xích đạo ở Đông Nam châu Á và Ấn Độ.

Những đặc điểm về địa hình của đại lục xác định tính không đồng đều về độ ẩm. Vành đai sa mạc rộng lớn kéo dài từ bán đảo Ả Rập đến tận Mông Cổ. Các cánh rừng xích đạo Đông Ấn có lượng mưa lớn nhất trên Trái đất.

Tài nguyên của đại lục hết sức lớn. Ở đây tập trung hơn một nửa trữ lượng dầu mỏ và khí đốt của thế giới. Các vùng dầu mỏ khí đốt lớn nhất là: Biển Bắc, Caspi, vịnh Ba Tư, vùng Ural Volga, Đông Xibia, Trung Á, quần đảo Malai, nhiều vùng thềm lục địa. Những mỏ than chính nằm ở Nga (Kuznets, Cansco Achin và mỏ Pechor), Ucraina (Donbas), Kazakhstan và ở Trung Hoa. Những trữ lượng lớn quặng sắt nằm ở Nga (vùng Kursk và Nam Xibia), Ucraina, Thụy Điển, Kazakhstan, Ấn Độ và Trung Hoa. Ngoài ra đại lục Âu Á chiếm phần đáng kể trên thế giới về khai thác quặng đa kim loại, bôxít, mangan, đồng, nikel, vàng và kim cương.

Ranh giới giữa châu Âu và châu Á hết sức ước lệ. Về địa lý dân tộc và kinh tế xã hội của đại lục thì sự khác biệt giữa châu Âu và châu Á là đáng kể. Tổng quát về các quốc gia của đại lục Âu Á, chúng ta bắt đầu từ nước Nga, tiếp đến là các nước ở châu Âu và châu Á.

Diện tích: 53,4 triệu km². Dân số (năm 1999): 4.187.000.000 người. Các đỉnh núi cao nhất: Everest (8.848m), Chogori (8.611m), Kanchenjunga (8.585m), Lchosze (8.545m). Các sông Hoàng Hà (4.485km), Mekong (4.500km), Amur với Argun (4.444km). Các đảo lớn nhất: Kalimantan (7.357.00km²), Sumatra (435.000km²), Hôn su (223.400km²), Sulavesi (179.000km²).

NUỚC NGA

Nước Nga là quốc gia ở đông bắc đại lục Âu Á, chiếm phần lớn Đông Âu và Bắc Á. Là đất nước lớn nhất trên thế giới (hơn 11% toàn bộ lục địa), nước Nga tiếp giáp với 14 quốc gia và được ba đại dương bao bọc, có đường bờ biển dài nhất (37.653km).

Bình nguyên và vùng thấp chiếm hơn 70% lãnh thổ nước Nga. Miền tây của

nước này nằm trong phạm vi của bình nguyên Đông Âu rộng lớn, có đặc trưng xen kẽ vùng thấp (vùng cận Caspi và các vùng khác) với các vùng cao (Valdai, Trung Nga v.v...). Hệ thống núi Ural kéo dài theo hướng kinh tuyến (đọc theo đó là ranh giới ước định giữa hai châu của thế giới) phân chia bình nguyên Đông Âu và vùng thấp Tây Xibia. Về phía đông của vùng thấp Tây Xibia là bình sơn nguyên Trung Xibia với những khối núi riêng biệt, chuyển dần thành bình nguyên Trung Yakut.

Miền nam và đông của đất nước chủ yếu

là núi. Ở tận cùng phía nam của phần châu Âu là các dãy núi phía bắc của Kavkaz Lớn (ở đây có đỉnh núi cao nhất nước Nga là Elbrus 5.633m), ở phía nam Xibia là Altai, Saian Tây và Đông, cao nguyên Stanov và những hệ thống núi khác. Đông Bắc Xibia và vùng Viễn Đông là những vùng có nhiều dãy núi cao trung bình, như Sikhote Alin, Verkhoyansk, Trorsky v.v... Bán đảo Kamchatka và quần đảo Kurile ở rìa trái phía đông - đây là vương quốc của núi lửa, có hơn 200 ngọn, trong đó có gần 50 núi lửa đang hoạt động.

Ở nước Nga có hơn 120.000 sông và gần 2 triệu hồ. Lớn nhất là các dòng sông Xibia, như Ob, Lena, Amur và Yenisei ở Xibia. Ngay cả dòng sông lớn nhất châu Âu là Volga, niềm kiêu hãnh của dân tộc, đề tài sáng tác mê say của các thi sĩ, họa sĩ, là đối tượng của sự khai thác nhằm phục vụ cho điện lực, kỹ nghệ ngư nghiệp,

Tên gọi: Liên bang Nga. Diện tích: 17.075.300 km². Dân số (năm 1999): 147.305.560 người. Các thành phố lớn (năm 1999): Nijny Novgorod (1.380.000 người), Novosibirsk (1.369.000), Ekaterinburg (1.280.000), Samara (1.184.000), Omsk (1.163.000), Ufa (1.094.000), Cheliabinsk (1.086.000), Kazan (1.085.000), Perm (1.032.000), Rostov trên sông Don (1.026.000), Volgograd (1.003.000). Ngôn ngữ chính: tiếng Nga. Tín ngưỡng chính: đạo Chính thống (giáo hội chính thống Nga), đạo Islam, Thiên Chúa giáo, Tin Lành, Do Thái giáo, đạo Phật. Nguyên thủ quốc gia: Tổng thống. Quyển lập hiến: Quốc hội liên bang hai viện (hội đồng liên bang gồm 178 người và viện Duma quốc gia gồm 450 người).

kỹ nghệ du lịch... không thương tiếc, cũng chịu thua các dòng sông Xibia. Các dòng sông ở nước Nga giữ vai trò truyền thống rất lớn: đường giao thông, các tuyến định cư và khai khẩn kinh tế các vùng đất mới. Tất cả các thành phố lớn đều được xây dựng bên bờ sông.

Khí hậu Nga nhìn chung là khắc nghiệt, phân biệt rõ mùa đông lạnh kéo dài và mùa hạ mát ngắn ngủi. Nhiệt độ thấp nhất trong mùa đông được ghi lại ở vùng Yakut (cực lạnh là thành phố Verkhoyansk, chỉ có vùng nam cực mới lạnh hơn).

Tính phân vùng (vĩ độ) thể hiện rất rõ ở các bình nguyên. Phổ toàn phần nhất của các vùng tự nhiên làm nổi bật phần châu Âu của nước này, ở đó từ bắc xuống nam lần lượt thay đổi vùng hoang mạc bắc cực, đài nguyên, rừng đài nguyên, rừng taiga, rừng hỗn hợp, rừng thảo nguyên, bán sa mạc. Chuyển dần về phía đông, khí hậu mang tính chất lục địa hơn, số lượng vùng tự nhiên trong một khoảng vĩ độ thu hẹp lại đáng kể. Phần lớn Xibia nằm trong vùng băng giá lâu năm. Rừng phủ hơn 40% lãnh thổ Nga, tức là khoảng 1/4 diện tích thế giới. Thế giới động vật của đất nước này đa dạng đến hiếm thấy - trên lãnh thổ Nga có thể gặp cả gấu trắng với hải mã, cọp và beo.

Đa phần dân số tập trung ở khu vực châu Âu, mặc dù các trung tâm công nghiệp Xibia và Viễn Đông vào những thập niên cuối phát triển vùn vụt. Gần 150 triệu công dân của nước Nga - dân số của hơn 100 dân tộc, nói hơn 100 ngôn ngữ. Hơn 90% dân số nói tiếng Nga - ngôn ngữ chính.

Pushkin, Turgenev, Dostoevsky, Tolstoi, Chekhov, Akhmatova, Xevataeva, Mande Lyshnam, Pasternak đã sáng tác bằng ngôn ngữ này. Âm nhạc Nga - đó là Glinka, Musorgsky, Chaikovsky, Rimsky Korsakov, Rachmaninov, Sviridov. Nghệ thuật sân khấu - đó là Shaliapin, Katralov, Pavlova, Nijinsky, Ulanova, Smoktunovsky và rất nhiều, rất nhiều người khác. Các nhà khoa học Nga đã đóng góp công sức to lớn vào sự phát triển nền khoa học thế giới. Tên tuổi của Lomonosov, Mendeleev, Tsiolkovsky đứng ngang

Đơn vị hành chính: 89 liên bang, 49 tỉnh; 21 nước cộng hòa tự trị: Carelya, Komi, Maryi El, Mordovia, Chuvash, Calmuc, Tatarsatan, Adugea, Dagestan, Ingushetia, Chechensky, Cabardion-Balcarsky, Carachaevo-Cherkesky, Bắc Osetia-Alania, Bashcortostan, Udumurtsky, Altai, Buriatia, Tuva, Khacasia, Sakha (Iacutia); 10 khu tự trị; 6 vùng biên; 2 thành phố liên bang (Moskva và Saint Petersburg); 1 tỉnh tự trị. Theo hiến pháp, các nước cộng hòa tự trị có quyền tự trị ở mức độ cao nhất, do đó mới có tên gọi là nước cộng hòa tự trị. Lớn nhất trong số các nước cộng hòa Liên bang (3.103.200 km²) là Sakha (Iacutia), những nước đông dân nhất: Bashcortostan (4,1 triệu người) và Tatarstan (3,8 triệu). Hệ thống tiền tệ: 1 rouble = 100 copec.

hàng với các nhà khoa học vĩ đại nhất trong lịch sử loài người. Trường phái khoa học Nga đã cung cấp cho thế giới những nhà toán học, vật lý học, y học, địa chất học, thổ nhưỡng học nổi tiếng.

Điều kiện tự nhiên rất bất lợi đối với một nền nông nghiệp năng suất cao trên một phần mênh mông của lãnh thổ Nga. Thời kỳ sinh trưởng ngắn và hiệu quả thấp của thổ nhưỡng làm hạn chế sự phát triển nông nghiệp.

Về kinh tế, nhìn chung, Nga hình như có đầy đủ tất cả để đứng vào hàng các cường quốc tiên tiến: tài nguyên thiên nhiên phong phú, trình độ dân trí cao, cơ sở công nghiệp đa dạng và mạnh. Tuy nhiên, tiềm năng thần thoại này thật ra cho đến nay vẫn chưa được sử dụng.

Nước Nga tuyệt nhiên vẫn là một thủ lĩnh thế giới về sự đa dạng và khối lượng tài nguyên thiên nhiên đã phát hiện cũng như chưa phát hiện được. Trong nước đã khai thác hầu như tất cả các dạng nhiên liệu, khoáng chất. Đương thời, bộ máy lãnh đạo Liên Xô đã đặt mức thuế đặc biệt xuất khẩu dầu mỏ và khí đốt. Vào đầu những năm 70 của thế kỷ 20, điều này đã mang lại hiệu quả ngắn hạn: sự tăng giá dầu mỏ thế giới đảm bảo cho đất nước này một vài năm sung túc. Tuy nhiên qua một thời gian tình hình đột ngột thay đổi: giá nhiên liệu xuống, dòng xuất khẩu dầu mỏ thu hẹp lại bất ngờ. Nền kinh tế không linh động của Liên Xô không thể đáp ứng lại sự thách thức này. Liên Xô chịu tổn thất to lớn một cách vô ích do cuộc chiến tranh ở Afganistan.

Moskva (8.717.000 người), thủ đô, thành phố lớn nhất, trung tâm chính trị, tài chính, công nghiệp, đầu mối giao thông quan trọng nhất. Moskva được thành lập năm 1147. Lúc đó trên bờ dòng sông cùng tên, giữa rừng cây và đầm lầy xuất hiện một khu dân cư nhỏ thuộc công quốc Vladimirsko-Suzdansky. Từ giữa thế kỷ 13 Moskva trở thành trung tâm của công quốc. Năm 1325 thành phố trở thành trung tâm tín ngưỡng. Vào thời Ivan bạo chúa IV Moskva thống nhất quanh mình tất cả các đất Nga. Năm 1712, Pie I chuyển thủ đô về Saint Petersburg. Năm 1918 chính phủ cộng sản Nga chuyển từ sông Neva về Moskva, bốn năm sau thành phố chính thức trở thành thủ đô. Quy hoạch đồng tâm thành phố đặt nền móng từ khi xây dựng tòa Cremlí Moskva đầu tiên. Cremlí 12 tháp chuông - danh thắng chủ yếu của thủ đô, dinh thự của các Sa hoàng Nga cho đến thời Pie và của những nhà lãnh đạo đất nước sau năm 1918. Ở Moskva có rất nhiều tượng đài kiến trúc lịch sử và văn hóa: thánh đường phục hưng Christ Spasitel, nhà thờ lớn Vasily Blajeny trên Quảng trường Đỏ, các tu viện Novodevichy và Donsky, quần thể vườn ở Kuskovo và Ostankino, hàng loạt các bảo tàng (hơn 65), nhà hát, các tòa nhà quốc hội và nhà ở từ thế kỷ 17-19, một số ga xe điện ngầm.

Moskva - trung tâm khoa học và giáo dục lớn nhất. Ở đây có hơn 75 trường đại học, trong đó có trường Tổng hợp quốc gia được thành lập vào năm 1755, hơn 700 viện khoa học.

Saint Petersburg (từ 1924 đến 1991 là Leningrad, 4.838.000 người) thành phố lớn thứ hai của Nga, “Bắc đô”, “Venise” phương bắc, là trung tâm kinh tế, giao thông và văn hóa lớn nhất.

Cuối thế kỷ 17 tại vị trí của Saint Petersburg là một pháo đài của Thụy Điển. Năm 1703 Peter I chiếm vùng đất trên bờ vịnh Phần Lan và xây thành phố trên các đảo của châu thổ sông Neva. Năm 1712 thành phố trở thành thủ đô của đất nước này. Trong thời gian cai trị của Alexander, vùng đồng lầy mênh mông quanh thành phố được làm khô. Saint Petersburg phát triển nhanh, dân số của thành phố tăng gấp đôi. Saint Petersburg là thành phố châu Âu thực sự đầu tiên của Nga. Việc xây dựng cảng đã thúc đẩy công nghiệp của thủ đô phương bắc phát triển nhanh. Năm 1825 ở đây đã diễn ra cuộc khởi nghĩa những người Tháng Chạp. Đầu thế kỷ 20 Saint Petersburg trở thành vũ đài của các sự kiện cách mạng. Trong thời gian chiến tranh Vệ quốc vĩ đại, từ năm 1941 đến 1944 thành phố bị phong tỏa nặng nề, hàng trăm ngàn người đã hy sinh vì đói, rét, bệnh và các cuộc ném bom. Năm 1991 thành phố nhận lại tên cũ của mình.

Saint Petersburg - một trong những thành phố đẹp nhất trên thế giới. Những danh thắng chính: cung điện Mùa đông (Ermitage) với quảng trường Dvorsov, vòng nguyệt quế Alexandro Nevsky, pháo đài Petropavlovsky, đài tưởng niệm ở nghĩa trang Piskarovsky, vườn Mùa hè và nhiều nơi khác. Quần thể dinh thự vườn ngoại ô Saint Petersburg thật tuyệt vời: Petrodvores, Pushkin, Pavlovsk v.v...

Đòn quyết định đánh vào nền kinh tế quốc dân là sự thất bại của mô hình XHCN tại Nga và thị trường liên quan đến nó, sau đó là sự gián đoạn các mối quan hệ kinh tế do sự tan rã của Liên Xô. Luận cương về sự thắng lợi của CNXH trong nước Nga nói riêng cuối cùng trở thành sai lầm, ít nhất là đến hôm nay.

Chúng ta không dừng lại ở đây về lịch sử của đất nước Nga, bởi vì chỉ việc thống kê sơ bộ các sự kiện lịch sử quan trọng nhất của nước Nga cổ và nước Nga hiện nay trong thiên niên kỷ thứ hai cũng chiếm rất nhiều chỗ. Còn những ai quan tâm đến lịch sử của từng quốc gia, lúc nào cũng có thể đọc được trong những tác phẩm chuyên môn.

Trong danh sách những di sản của thế giới có 11 công trình thiên tạo và văn hóa, lịch sử nằm trên lãnh thổ Liên bang Nga: Trung tâm lịch sử Saint Petersburg, quần thể kiến trúc giáo đường ở Kija, Kremli Moskva và Quảng trường Đỏ, các tượng đài lịch sử ở Novgorod, quần thể văn hóa lịch sử trên các đảo Solovesky, quần thể kiến trúc Vladimir và Suzdal, Vòng nguyệt quế Trois Sergiev ở Sergiev Posad, nhà thờ Voznesenia ở Kolomensky, rừng nguyên sinh ở nước cộng hòa Komi, các núi lửa ở Kamchatka, hồ Baikal.